

Доброго дня. Тема уроку. Закінчення іменників III відміни в Орудному відмінку. Словозміна іменників IV відміни

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:
moshev2020@icloud.com

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

- **ПЕРЕЙТИ ЗА ПОСИЛАННЯМ. Закінчення іменників III відміни в орудному відмінку** <https://www.youtube.com/watch?v=WsTvZ3Nyr0s>
- **ПЕРЕЙТИ ЗА ПОСИЛАННЯМ. Словозміна іменників IV відміни** <https://www.youtube.com/watch?v=SR0YIsPQs74>

1. Інтелектуальна розминка

Мудрість — це вміння вчасно змовчати, не відповісти грубістю на грубість. Якщо боляче — усе одно простиш і образу, і чужу дурість...

- Що ви розумієте під мудрістю?

✓ Випишіть іменники, з'ясуйте їхню відміну.

ПРИГАДАЙТЕ!

- Іменники якого роду належать до III відміни?
- Які особливості орудного відмінка III відміни однини?
- Які іменники відносять до IV відміни? Чим вони відрізняються? Відповідь обґрунтуйте.
- Які особливості відмінювання іменників IV відміни?
- Чи поділяються іменники III—IV відмін на групи;
- Чи є подовження в О. в. однини в іменниках III відміни, коли в початковій формі в кінці основи два різні приголосні;
- Чи ставимо апостроф перед закінченням -ю в О. в. однини іменників III відміни після *б, п, в, м, ф, р*?
- У яких відмінках з'являються суфікси - *-ат-, -ят-* в іменниках IV відміни?
- Які назви мають паралельні форми у З. в. множини?
- Які назви збігаються у З. і Н. в. множини?

2. Робота з текстом

► Прочитайте статтю Олександри Сербенської з посібника «Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити». Що нового ви дізналися?

ТЕЛЯ, ЯГНЯ...

Російська мова має три відміни іменників, що відповідають українським I-III відмінам. Але в українській мові є ще четверта відміна. Це два типи іменників середнього роду, а саме:

а) іменники, що при відмінюванні одержують суфікс *-ен-* (*ім'я, плем'я*);

б) іменники, що при відмінюванні дістають суфікс *-ат-* (*-ят-*).

Іменників першого типу дуже мало, вони зникають, іноді уподібнюються до іменників середнього роду другої відміни. Так, іменник *ім'я* нерідко замінюється іменником *імено, знам'я* — *знамено*.

Іменники, що при відмінюванні одержують суфікс *-ат-* (*-ят-*), становлять в українській мові численну групу. За лексичним значенням — це назви молодих тварин і птахів (*теля, лоша, курча, горобеня, поросся, щеня, кошеня, каченя, курча, вороня...*). Сюди належать і назви малих предметів (*санчата*) чи пестливі назви частин тіла (*оченята, ноженята, рученята*). Уживаються тільки у формі множини. Одержавши суфікс *-к (о)*, іменники на означення молодих і малих тварин переходять до другої відміни: *телятко, кошенятко, поросятко...*

Зразок відмінювання:

Однина	Множина
Н. ім'я лоша теля	імена лошата телята
Р. імені лошати теляти	імен лошат телят
Д. імені лошати теляті	іменам лошатам телятам
З. ім'я лоша теля	імена лошата, лошат, телята, телят
О. ім'ям, лошам телям	іменами лошатами телятами
М. іменем, імені лошати теляті	іменах лошатах телятах

До IV відміни належать іменники середнього роду із закінченням *-а (-я)* в називному відмінку однини, які при відмінюванні набувають суфіксів *-ат (ят)* або *-ен*. Здебільшого це назви малих за віком істот і здрібнілі назви

У назвах тварин знахідний відмінок множини може бути рівний називному або родовому: *пасу телят* або *пасу телята*.

У російській мові такої відміни іменників немає. Лексично адекватні іменники утворюються за допомогою суфікса *-енок*: *цыплёнок, телёнок, ведмежонок* і належать до другої відміни. Запозичати ці утворення до української мови немає потреби.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. Робота за картками

► Поставте іменники III і IV відмін у родовому й орудному відмінках однини та поясніть їх правопис.

Галузь, подорож, сталь, міць, височінь, загибель, жовч, якість, доповідь, смерть, відповідь, галчення, гуся, хлоп'я, далечінь, мідь, голуб'я, коліща.

Вправа з ключем

► Поставте іменники в орудному відмінку однини і випишіть у колонку:

1) спочатку ті, у яких букви подвоїлися;

2) потім ті, у яких букви не подвоїлися;

3) за ними ті, у яких вжито апостроф.

Зніяковілість, емаль, шерсть, подорож, кров, смерть, ожеледь, жовч, верф, вживаність, снасть, Об, радість, гниль, старість, далеч, мати.

Ключ. У кожному слові підкресліть другу від початку букву. З цих букв прочитаєте закінчення вислову В. О. Сухомлинського «*Треба тонко відчувати три речі:*

Ключ: «Треба тонко відчувати три речі: можна, не можна, треба».

2.

емаллю	зняковілістю	кров'ю
подорожжю	шерстю	верф'ю
ожеледдю	смертю	Об'ю
гниллю	жовчю	матір'ю
далеччю	вживаністю	
	снастю	
	радістю	
	старістю	

Граматичний ланцюжок

► Поставте іменники III відміни у форму орудного відмінка однини. Поясніть орфограму.

► Уведіть слова у зв'язне висловлювання.

Повість, пам'ять, сіль, ніч, піч, радість, нехворощ, любов, осінь, Керч, розкіш, велич, даль, свіжість, повінь.

3. Творче конструювання

► Напишіть звернення до громадян міста (села) щодо чистоти довкілля.

Прокоментуйте висловлення відомих людей щодо збереження природи.

Довідка

- Природу потрібно берегти, як ми бережемо саме життя (П. І. Чайковський).
- Природа — такий же унікум, як картина Рафаеля. Знищити її легко, відновити неможливо (І. П. Бородін).
- Природа не терпить неточностей і не прощає помилок (Р. Емерсон).
- Природа — єдина книга, що укладає глибокий зміст на усіх своїх сторінках (Й. Гете).
- Коли висохне останнє дерево і помре остання тварина, ви зрозумієте, що у Всевишнього для вас немає іншої Землі (Б. Д. Орлі).

4. Тестування

► Виконайте тестові завдання.

1. До третьої відміни належать усі іменники варіанта:

А вість, якість, куліш;
Б постать, мати, статъ;
В тінь, нежить, гармонь;
Г повінь, осінь, Сибір;
Д печать, лінъ, стиль.

2. До четвертої відміни належать усі іменники варіанта:

А плем'я, полум'я, ім'я;
Б сім'я, дитина, курчатко;
В маля, дівча, ластовенятко;
Г козеня, курча, слоненя;
Д тім'я, ведмежа, криця.

3. В О. в. однини подовжуються всі іменники в рядку:

А сіл..ю, міц..ю, кров..ю, радіст..ю;
Б ненавист..ю, матір..ю, міц..ю, ніжніст..ю;
В піч..ю, блакит..ю, річ..ю, печал..ю;

Г памороз..ю, свіжіст..ю, жовч..ю, дикіст..ю;

Д емал..ю, шерст..ю, верф..ю, гнил..ю.

4. Суфікси *-ат-*, *-ят-* з'являються при відмінюванні всіх іменників у рядку:

А вим'я, плем'я, зайча, ягня;

Б ім'я, курча, лоша, дівча;

В пташеня, вовчєня, тїм'я, ластїв'я;

Г дитинча, білча, козеня, дівча;

Д цуценя, кошеня, слоненя, плем'я.

5. В О. в. однини всі іменники пишуться з апострофом у рядку:

А щирїст..ю, кров..ю, памороз..ю, свіжіст..ю;

Б зелен..ю, блакит..ю, Об..ю, сіл..ю;

В жовч..ю, зніяковїліст..ю, старїст..ю, подорож..ю;

Г смерт..ю, снаст..ю, матір..ю, далеч..ю;

Д кров..ю, Перм..ю, верф..ю, любов..ю.

6. Суфікс *-єн-* з'являється при відмінюванні всіх іменників у рядку:

А слоненя, маля, теля, ім'я;

Б плем'я, вим'я, тїм'я, ім'я;

В дівча, хлоп'я, білча, мишеня;

Г ягня, дитя, вим'я, маля;

Д плем'я, вим'я, тїм'я, сім'я.

7. Правильно записано всі слова в рядку:

А річчю, верф'ю, любов'ю, сіллю;

Б радістю, ніччю, заздрїсттю, нехворощу;

В міццю, залежністю, матір'ю, халатністю.

Г кроввю, милістю, блакит'ю, крєвністю;

Д сілью, нехворощ'ю, Оббю, далеччу.

8. Укажіть, у яких рядках тільки іменники на позначення малих істот:

А зайча, дитя, маля, дівча;

Б теля, курча, жирафєня, козеня;

В ім'я, ягня, білча, цуценя;

Г дитя, маля, хлоп'я, плем'я;

Д свиня, кошеня, ластів'я, горобеня.

9. Укажіть, у яких рядках правильно утворені форми Р. в. множини іменників III відміни:

А зустрічей, ночей, тіней, розповідей;

Б областей, розповідей, подорожів, тінів;

В речей, смертей, матерей, вживаності, радостей;

Г матерів, подорожей, костей, тіней;

Д ночів, матерів, печалей, речей.

10. Увідповідніть іменники з їхніми відмінками:

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

▶ 1 імен	А Р. в. однини
2 курчаті	Б Р. в. множини
3 лошам	В Д. в. однини
4 племені	Г О. в. множини
5 з кошенятами	Д О. в. однини

Виконайте вправу 408, 409 за підручником (с.163).

▶ Творче завдання. Підготуйте презентацію про екологічну безпеку, використовуючи матеріал з теми уроку.

▶ Доберіть інформацію про право на сприятливе довкілля.

І. Спишіть словосполучення, ставлячи подані в дужках іменники в потрібній формі.

На маленькому (собача), доглядаю двох (немовля), придбали трьох (каченя), подарувати двом (хлоп'я), розмовляти із (хлоп'я), дати їсти плямистим (оленя), звичайі збереглися в наших (плем'я), каталися на (лоша), не вистачає двох (коліща), простягає маленькі (ручення), на чорненькому (цуценя), любитися (дитинча), народилося троє (левеня).

